

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ КОДЕКСИ

LexUZ шарҳи

Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 478-I-сонли «Ўзбекистон Республикасининг Хўжалик процессуал кодексини тасдиқлаш тўғрисида»ги Қонуни Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги ЎРҚ-463-сонли «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш, шунингдек айрим қонун ҳужжатларини ўз кучини йўқотган деб топиш тўғрисида»ги Қонуни билан ўз кучини йўқотганлиги сабабли мазкур Кодекс ҳам 2018 йил 1 апрелдан ўз кучини йўқотган.

I БЎЛИМ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-БОБ. АСОСИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Иқтисодий судга мурожаат қилиш ҳуқуқи

Ҳар қандай манфаатдор шахс ўзининг бузилган ёки низолашилаётган ҳуқуқлари ёхуд қонун билан қўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилишни сўраб иқтисодий судга ушбу Кодексда белгиланган тартибда мурожаат қилишга ҳақли.

Иқтисодий судга мурожаат қилиш ҳуқуқидан воз кечиш ҳақиқий эмас.

Иқтисодий судга мурожаат қилиш ушбу Кодексда белгиланган шаклларда амалга оширилади. Мурожаат ва унга илова қилинадиган ҳужжатлар иқтисодий судга ахборот тизими орқали электрон шаклда юборилиши мумкин.

Хўжалик судларининг ушбу Кодексда белгиланган барча ваколатлари иқтисодий судлар томонидан амалга оширилади.

(1-модда Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 12 апрелдаги ЎРҚ-428-сонли Қонуни таҳририда — ЎР ҚХТ, 2017 й., 15-сон, 242-модда)

2-модда. Хўжалик судининг одил судловни амалга ошириши

Хўжалик суди иқтисодиёт соҳасида вужудга келадиган, ушбу Кодекс ва бошқа қонунлар билан ўзининг ваколатига киритилган низолар ҳамда бошқа ишларни ҳал қилиш йўли билан одил судловни амалга оширади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 111-моддаси, мазкур Кодекснинг 23 ва 24-моддалари, Ўзбекистон Республикаси «Судлар тўғрисида»ги Қонунининг 3-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми ва Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 1996 йил 20 декабрдаги 1/60-сонли «Суд ҳокимияти тўғрисида»ги қўшма қарори 2-бандининг биринчи хатбошиси.

3-модда. Хўжалик судида суд ишларини юритиш вазифалари

Хўжалик судида суд ишларини юритиш вазифалари қуйидагилардан иборат:

1) иқтисодиёт соҳасида корхона, муассаса, ташкилотлар ва фуқароларнинг бузилган ёки низолашилаётган ҳуқуқларини ёхуд қонун билан қўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилиш;

2) иқтисодиёт соҳасида қонунчилиқни мустаҳкамлаш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишга қўмаклашиш.

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси «Судлар тўғрисида»ги Қонунининг 2-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2015 йил 19 июндаги 283-сонли «Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг процессуал муддатларга оид нормаларини хўжалик судлари томонидан қўлланилишининг айрим масалалари ҳақида»ги қарорининг 1-банди.

4-модда. Хўжалик судларида суд ишларини юритиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари

Хўжалик судларида суд ишларини юритиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Кодексдан ҳамда унга мувофиқ қабул қилинадиган бошқа қонун ҳужжатларидан иборатдир.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида назарда тутилганидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

5-модда. Хўжалик суди судьяларининг мустақиллиги

Одил судловни амалга оширишда хўжалик судининг судьялари мустақилдирлар ва фақат қонунга бўйсундилар.

Судьяларнинг одил судловни амалга ошириш борасидаги фаолиятига бирон-бир тарзда аралашишга йўл қўйилмайди ва бундай аралашув қонунга мувофиқ жавобгарликка сабаб бўлади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 112-моддаси **биринчи қисми**, Ўзбекистон Республикаси «Судлар тўғрисида»ги Қонунининг 4, 67-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 236-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 1996 йил 20 декабрдаги 1/60-сонли «Суд ҳокимияти тўғрисида»ги қарори 3-бандининг **биринчи хатбоши**, 4, 5-бандлари, 7-бандининг **биринчи хатбошиси**, 8-банди, 9-бандининг **биринчи**, **иккинчи хатбошилари**, 12-банднинг **биринчи хатбошиси**.

6-модда. Хўжалик судида иш қўзғатиш

Хўжалик суди:

1) манфаатдор шахсларнинг;

LexUZ шарҳи

Қаранг: мазкур Кодекснинг 36-моддаси **иккинчи қисми**.

2) прокурорнинг;

LexUZ шарҳи

Қаранг: мазкур Кодекснинг 43-моддаси **иккинчи қисми**.

3) қонун бўйича давлат ва жамият манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида хўжалик судига мурожаат қилиш ҳуқуқига эга бўлган ҳолларда давлат органлари ва бошқа органларнинг аризалари бўйича иш қўзғатади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: мазкур Кодекснинг 44-моддаси **биринчи қисми**, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги 162-сонли «Биринчи инстанция судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланилиши тўғрисида»ги қарори 3-бандининг **биринчи хатбошиси**.

Агар қонунда айрим тоифадаги низолар учун уларни судгача ҳал қилиш (талабнома юбориш) тартиби белгиланган ёхуд бу тартиб шартномада назарда тутилган бўлса, тарафлар ўзаро муносабатларини ихтиёрий равишда ҳал қилиш чораларини кўрганларидан сўнггина хўжалик судида иш қўзғатиш мумкин. Бунда прокурор, давлат органлари ва бошқа органларнинг аризалари бўйича иш қўзғатиш тарафлар юқоридаги чораларни кўрган-кўрмаганликларидан қатъи назар амалга оширилади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: мазкур Кодекс 86-моддаси **биринчи қисмининг 8-банди**, Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 384-моддасининг **иккинчи қисми**, 724-моддасининг **биринчи**, **иккинчи қисмлари**, Ўзбекистон Республикасининг Ҳаво кодекси 122-моддасининг **биринчи қисми**, Ўзбекистон Республикаси «Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида»ги Қонунининг 17–19-моддалари, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги 162-сонли «Биринчи инстанция судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланилиши тўғрисида»ги қарори 3-бандининг **иккинчи хатбошиси**.

7-модда. Қонун ва суд олдида тенглик

Хўжалик судида низоларни ҳал қилиш корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг мулкчилик шаклидан, қаерда жойлашганлиги, кимга бўйсунитишдан қатъи назар, фуқароларнинг эса — жинси, ирқи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахсий ва ижтимоий мавқеидан, шунингдек бошқа ҳолатлардан қатъи назар қонун ва суд олдида тенглиги асосида амалга оширилади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 18-моддасининг биринчи қисми, Ўзбекистон Республикаси «Судлар тўғрисида»ги Қонунининг 6-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми ва Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 1996 йил 20 декабрдаги 1/60-сонли «Суд ҳоқимияти тўғрисида»ги қўшма қарори 7-бандининг иккинчи хатбошиси, Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги 162-сонли «Биринчи инстанция судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланилиши тўғрисида»ги қарорининг 1-банди.

8-модда. Ишларни кўришнинг ошкоралиги

Хўжалик судларида ишлар ошкора кўрилади.

Давлат сирини ёки тижорат сирини сақлаш зарур бўлган тақдирда ишни ёпиқ мажлисда кўришга йўл қўйилади. Ишни ёпиқ мажлисда видеоконференцалоқа режимида кўришга йўл қўйилмайди.

(8-модданинг иккинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги ЎРҚ-372-сонли Қонуни таҳририда — ЎР ҚХТ, 2014 й., 20-сон, 222-модда)

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 113-моддаси, Ўзбекистон Республикаси «Судлар тўғрисида»ги Қонунининг 7-моддаси, Ўзбекистон Республикаси «Давлат сирларини сақлаш тўғрисида»ги Қонунининг 1-моддаси, Ўзбекистон Республикаси «Тижорат сир тўғрисида»ги Қонуни 3-моддасининг иккинчи хатбошиси.

Ёпиқ мажлисда кўрилган ишни электрон шаклда шакллантиришга йўл қўйилмайди.

(8-модда Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги ЎРҚ-436-сон Қонунига асосан учинчи қисм билан тўлдирилган — ЎР ҚХТ, 2017 й., 24-сон, 487-модда)

Ишни ёпиқ мажлисда кўриш тўғрисида ажрим чиқарилади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: мазкур Кодекснинг 126, 151-моддалари.

9-модда. Тарафларнинг тортишуви ва тенг ҳуқуқлилиги

Хўжалик судида суд ишларини юритиш тарафларнинг тортишуви ва тенг ҳуқуқлилиги асосида амалга оширилади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: мазкур Кодекс 36-моддасининг тўртинчи қисми, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми ва Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 1996 йил 20 декабрдаги 1/60-сонли «Суд ҳоқимияти тўғрисида»ги қўшма қарори 7-бандининг иккинчи хатбошиси, Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги 162-сонли «Биринчи инстанция судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланилиши тўғрисида»ги қарорининг 1-банди.

10-модда. Суд ишлари юритиладиган тил

Хўжалик судида суд ишлари ўзбек тилида, қорақалпоқ тилида ёки муайян жойдаги кўпчилик аҳоли сўзлашадиган тилда олиб борилади.

Суд ишлари олиб борилаётган тилни билмайдиган суд иштирокчиларининг таржимон ёрдамида ишга тааллуқли материаллар билан тўла танишиш ва суд ишларида иштирок этиш ҳамда ўз она тилида сўзлаш ҳуқуқи таъминланади.

Турли давлатларнинг корхона, муассаса ва ташкилотлари ўртасидаги хўжалик низолари суднинг ажримига биноан тарафлар учун мақбул тилда олиб борилади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 115-моддаси, мазкур Кодекснинг 48-моддаси, 170-модда иккинчи қисмининг 3-банди, 188-модда учинчи қисмининг 3-банди, Ўзбекистон Республикаси «Судлар тўғрисида»ги Қонунининг 8-моддаси.

11-модда. Судда ишни кўришнинг бевоситалиги

Хўжалик суди ишни кўришда иш бўйича барча далилларни бевосита текшириши шарт.

LexUZ шарҳи

Қаранг: мазкур Кодекснинг 128-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги 161-сонли «Суднинг ҳал қилув қарори ҳақида»ги қарорининг 3-банди.

LexUZ шарҳи

Қаранг: суд амалиёти.

12-модда. Низоларни қонун ҳужжатлари асосида ҳал қилиш

Ҳўжалик суди низоларни Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунлари, бошқа қонун ҳужжатлари, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари асосида ҳал қилади.

Ҳўжалик суди ишни кўриш чоғида давлат органи ёки бошқа органнинг ҳужжати қонунга тўғри келмаслигини, шу жумладан у ваколат доирасидан четга чиққан ҳолда чиқарилганини аниқласа, қонунга мувофиқ қарор қабул қилади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 16-моддасининг иккинчи қисми, Ўзбекистон Республикаси «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида»ги Қонунининг 7-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги 161-сонли «Суднинг ҳал қилув қарори ҳақида»ги қарори 2-бандининг биринчи хатбошиси.

Низоли муносабатни тартибга солувчи ҳуқуқ нормалари бўлмаган тақдирда ҳўжалик суди шунга ўхшаш муносабатларни тартибга соладиган ҳуқуқ нормаларини татбиқ этади, борди-ю бундай нормалар ҳам бўлмаса, қонунларнинг умумий асослари ва мазмунига таяниб низони ҳал қилади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 5, 6-моддалари, Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги 161-сонли «Суднинг ҳал қилув қарори ҳақида»ги қарори 2-бандининг биринчи хатбошиси.

Тадбиркорлик субъектлари ва давлат органлари, шу жумладан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат қилувчи органлар, шунингдек банklar ўртасидаги низолар бўйича ишларни кўриб чиқишда қонун ҳужжатларида тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ ҳолда юзага келадиган барча бартараф этиб бўлмайдиган зиддиятлар ва ноаниқликлар тадбиркорлик субъектининг фойдасига талқин этилади.

(12-модда Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги ЎРҚ-355-сонли Қонунига асосан тўртинчи қисм билан тўлдирилган — ЎР ҚХТ, 2013 й., 41-сон, 543-модда)

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси «Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 11-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми ва Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 2012 йил 14 сентябрдаги 12/239-сонли «Тадбиркорлик субъектлари фаолияти билан боғлиқ қонун ҳужжатларини суд амалиётида қўллашнинг айрим масалалари ҳақида»ги қўшма қарорининг 11-банди.

Ҳўжалик суди қонунга ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасига мувофиқ чет давлатларнинг ҳуқуқ нормаларини қўллайди.

LexUZ шарҳи

Қаранг: мазкур Кодекснинг 13-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг VI бўлими («Халқаро хусусий ҳуқуқ нормаларини фуқаролик-ҳуқуқий муносабатларга нисбатан татбиқ қилиш»).

13-модда. Чет давлат ҳуқуқини қўллаш

Чет давлат ҳуқуқи қўлланган тақдирда ҳўжалик суди бу ҳуқуқ нормаларининг мавжудлиги ва мазмунини уларнинг тегишли давлатдаги шарҳланишига ва амалда қўлланишига мувофиқ ҳолда аниқлайди.

Чет давлатнинг ҳуқуқ нормалари мавжудлигини ва уларнинг мазмунини аниқлаш мақсадида ҳўжалик суди ёрдам беришни ёки тушунтириб беришни сўраб, Ўзбекистон Республикасининг ҳамда хорижий давлатнинг ваколатли органлари ва ташкилотларига мурожаат қилиши ёхуд мутахассисларни жалб этиши мумкин.

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 1160-моддаси.

Агар кўрилган чораларга қарамай чет давлатнинг ҳуқуқ нормалари мавжудлиги ёки уларнинг мазмуни аниқланмаса, ҳўжалик суди Ўзбекистон Республикасининг тегишли ҳуқуқ нормаларини қўллайди.

14-модда. Суд ҳужжатларининг мажбурийлиги

Ҳўжалик суди ҳал қилув қарори, ажрим, қарор, суд буйруғи шаклидаги суд ҳужжатларини қабул қилади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: мазкур Кодекснинг 102, 104, 135, 137, 138, 151, 152, 171, 189, 201-моддалари.

Суднинг қонуний кучга кирган ҳужжати барча давлат органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар учун мажбурий бўлиб, Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ижро этилиши шарт.

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 114-моддаси, Ўзбекистон Республикаси «Судлар тўғрисида»ги Қонунининг 5-моддаси, мазкур Кодекснинг 209-моддаси.

Хўжалик суди қабул қилган суд ҳужжатларини бажармаслик ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда белгиланган жавобгарликка сабаб бўлади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 232-моддаси, Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг 181, 198¹-моддалари, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми ва Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 1996 йил 20 декабрдаги 1/60-сонли «Суд ҳокимияти тўғрисида»ги қўшма қарори 1-бандининг учинчи хатбошиси, Ўзбекистон Республикасининг «Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида»ги Қонуни.

2-БОБ. ХЎЖАЛИК СУДИНИНГ ТАРКИБИ. РАД ҚИЛИШ

15-модда. Хўжалик судининг таркиби

Хўжалик судларида биринчи инстанция бўйича ишлар судьянинг якка ўзи томонидан, Ўзбекистон Республикаси Олий судида эса уч нафар судьядан иборат таркибда кўрилади.

(15-модданинг биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 12 апрелдаги ЎРҚ-428-сонли Қонуни таҳририда — ЎР ҚХТ, 2017 й., 15-сон, 242-модда)

Суд раисининг қарори билан ҳар қандай иш ҳайъатда кўрилиши мумкин.

Апелляция, кассация, назорат инстанцияларида барча ишлар хўжалик суди томонидан ҳайъатда кўрилади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2007 йил 28 декабрдаги 173-сонли «Апелляция инстанцияси судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексини қўллаш ҳақида»ги қарорининг 9-банди, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2003 йил 25 июлдаги 111-сонли «Хўжалик судининг қонуний кучга кирган ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланиши ҳақида»ги қарори 12-бандининг биринчи хатбошиси.

Иш ҳайъатда кўрилаётганда суднинг таркиби уч ёки ундан ортиқ тоқ нафар судьядан иборат бўлиши керак.

Ишни кўриш чоғида ҳамма судьялар тенг ҳуқуқлардан фойдаланадилар.

Ушбу Кодексга мувофиқ судьяга ишни ва айрим масалаларни якка тартибда ҳал қилиш ҳуқуқи берилган бўлса, у хўжалик суди номидан ҳаракат қилади.

LexUZ шарҳи

Қаранг: мазкур Кодекс 15-моддасининг биринчи қисми, 103-моддаси, 116-моддасининг биринчи қисми, 122-моддаси, 155³-моддасининг биринчи қисми, 155⁸-моддасининг биринчи қисми, 162-моддасининг биринчи қисми, 180-моддасининг иккинчи қисми, 181-моддасининг биринчи қисми.

LexUZ шарҳи

Шунингдек, қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2003 йил 25 июлдаги 111-сонли «Хўжалик судининг қонуний кучга кирган ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланиши ҳақида»ги қарори 9-бандининг биринчи хатбошиси.

16-модда. Хўжалик судида масалаларни ҳал қилиш тартиби

Хўжалик судида иш ҳайъатда кўрилаётганда ва ҳал қилинаётганда келиб чиқадиган масалалар судьяларнинг кўпчилик овози билан ҳал қилинади. Судьялардан бирортаси овоз беришда бетараф қолишга ҳақли эмас. Мажлисга раислик қилувчи ҳаммадан кейин овоз беради.

Бошқа судьяларнинг қарорига қўшилмаган судья бу қарорга имзо чекишга мажбур, у ўзининг алоҳида фикрини ёзма равишда баён қилишга ҳақли. Алоҳида фикр ишга қўшиб